

Сенаторэу Хьопсэрыкъо Мурат цыфхэр Мыекъуапэ щыригъэблэгъагъэх

Адыгеим иллыклоу ФедерациемкӀэ Советым щылэ Хьопсэрыкъо Мурат партией «Единэ Россием» и Тхьаматэу Дмитрий Медведевым ирегион общественнэ приемнэ цыфхэр щыригъэблэгъагъэх. Зызыхащэгъэр илъэс 13 зэрэхъугъэр зигугъу къэтшыгъэ партием тыгъэгъазэм и 1-м хигъэунэфыкыгъ.

Мы мафэм тыхэгъэу ичылплэ мини 8-м фэдиэмэ цыфхэр ащырагъэблэгъагъэх. Хьопсэрыкъо Муратрэ республикэм щыпсэхуэрэм ащыщхэмрэ лфыгъуабэхэм атегушылагъэх. Нэбгырэ 20-мэ зыгъэгумэкырэ лфыгъохэмкӀэ сенаторым зыккыфагъэзэгъагъ. Анахъэу ахэр зыфгъэгъагъагъэхэр псэуплэ зэрамылэр, унэ-коммунальнэ хызмэтыр, сэкъатныгъэ зилэхэм лэпылэгъу ятыгъыныр арых. Сэкъатныгъэ зэрилэм ккыхэкӀэу курэжыер ккызфэзгъэфедэнэу хъурэ Дмитрий

Малина сэкъатныгъэ зилэхэр общественнэ щылэныгъэм чанэу хэлэжъэнхэм епхыгъэ лфыгъохэм ыналэ атыригъэтынэу ащ елъэлугъ. лфшӀэнымкӀэ ветеранэу Людмила Дмитриевар илахылитӀумэ апае мыжъосыным игъэуцункӀэ ккыделӀэнхэм ккыкӀэлъэлугъ. ЗэшитӀумэ ащыщэу зыр зэуиплӀумэ ахэлэжъагъ, ятӀонэрэр летчикэу щытыгъ, 1945-рэ илъэсым Польшэм щыфэхыгъэх.

— КкыткӀэхъухъэхэрэм ятэжъхэм лӀыхъужныгъэ зэрэзэра-

хъагъэр ашӀэн, ахэм арыгъушхонхэ фае, — ккытитӀуагъ Людмила Дмитриевар. — Ахэр зэш шыпккэу зэрэщытыгъэхэр саугъэтым тестхэ сшӀоигъу, ккыздӀэлӀыпӀэнэу сыккызэригъэгъагъэм пае лъэшэу сенаторым сыфэраз.

Красногвардейскэ районым щыщ Валентина Недбайло блэ-кыгъэ илъэсым сенаторым лэпылэгъу ккыритыгъагъ, ащ иунэ газыр ращӀэлэгъагъ. Операцие хыльгъэ заулэ зашӀы нэуж ипсауныгъэ зыпккэ игъэуцожьыгъэнымкӀэ ккыделӀэ сшӀоигъу ащ Хьопсэрыкъо Мурат зыфигъэзагъ.

«Непэ зыккытфэзыгъэзэгъэ нэбгырабэ хэбзэ лӀэшхъэтетхэм ялофшӀэн ымыгъэразэхэу ккызэрэмыкӀуагъэр, лфыгъоу ялэхэр ккызэрэралотыкыгъэм нэмыкӀэу, непэ гъэцкӀэкӀо хабзэм, район администрациехэм ялӀыкӀохэм зэрафэразэхэр ккӀонэу ккызэрэкӀуагъэр хэзгъэунэфыкы сшӀоигъу. Псауныгъэр ккэухъумэгъэнымкӀэ министрэу Мэрэтыкъо Рустемрэ Мыекъуапэ имэрэу Александр Наролинымрэ афэгъэхыгъэу гушылэ фабэхэр бэу ккӀуагъэх», — хигъэунэфыкыгъ Хьопсэрыкъо Мурат.

Сенаторым ккызэрилуагъэмкӀэ, зэкӀэ лфыгъоу ккӀэлэтыгъэхэр зэшӀохыгъэнхэмкӀэ ищыкӀэгъэ унашъохэр афишӀыщтых.

«Республикэм щыпсэхуэр щылэныгъэм чылплэ ккин ригъэуцагъэхэм лэпылэгъу ядгъэгъотын фае. Унашъоу афэсшыхэрэр зэрагъэцакӀэрэм сшъхъэкӀэ сыналэ тезгъэтыщт», — ккытӀуагъ Хьопсэрыкъо Мурат.

ИлъэсыкӀэмкӀэ афэгъушӀуагъ

Адыгеим иллыклоу Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗӀукӀэ ФедерациемкӀэ и Совет хэт Хьопсэрыкъо Мурат илъэсыкӀэ шӀухъафтынхэр ылыгъэхэу сабий ибэхэр зыщӀагыгъэр Адыгэ республикэ унэм щылагъ.

Республикэм псауныгъэр ккэухъумэгъэнымкӀэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустемрэ сенаторымрэ сабийхэмрэ учреждением илофшӀэхэмрэ адэгущылагъэх.

Джыдэдэм мы унэм сабий 27-рэ щӀагыгъ. ЗипсауныгъэкӀэ щыкӀагъэ зилэ кӀэлэцыкӀухэри ахэм ахэтых. Ахэм мыщ щӀагъэх, япсауныгъэ зыпккэ щырагъэуцожьы. Сабий ибэхэр зыщӀагыгъэр республикэ унэм илофшӀэхэм сенаторым ккызэрэфалотагъэмкӀэ, Адыгеим ихэбзэ лӀэшхъэтетхэм учреждением зыпккэ итэу лф ышӀэнымкӀэ ищыкӀэгъэ амалхэр рагъэгъотых.

— Ны-тыхэр зэрашъащымытыжъхэ закор ары нахь, кӀэлэцыкӀухэм ящыкӀэгъэ пстэури я, — ккӀуатэ сабий ибэхэр зыщӀагыгъэр республикэ унэм иврач шъхӀалэу Ирина Логиновар. — Тэ тапашъхэ пшӀэрылӀэу итыр кӀэлэцыкӀухэм тэрэзэу такъыдекӀокӀын зэрэфаем нэмыкӀэу, ахэр унагъохэм аштэнхэмкӀэ лэпы-

лэгъу ядгъэгъотыныр ары.

Мы илъэсым республикэ унэм щӀагыгъэ сабий 22-р унагъохэм аштагъэх. Афринэ цыкӀуми инасып ккыхыгъ. Ар зыплушт нымрэ тымрэ кӀэлэцыкӀу унэм джыдэдэм ккӀэкӀох тӀэкӀу-тӀэкӀоу пшӀэшъэжыер ккызэрагъэсэным пае. ЫжӀепккэ гъэтэрэзыжыгъэнымкӀэ бэмышӀэу операцие хыльгъэ зыпӀэкӀэкыгъэ Афринэ зыдӀэкӀошт унагъом ипсауныгъэ зыпккэ щырагъэуцожьыщт.

— Республикэм илӀэшхъэтетхэми, псауныгъэр ккэухъумэгъэнымкӀэ Министертвэми сабий ибэхэр зыщӀагыгъэр унэм сыдигъуи лъэшэу аналэ ккытырагъэты. Тэ пшӀэрылӀэу тӀлэр а кӀэлэцыкӀухэр зымы фыщымыкӀэнхэр ары. КӀэлэцыкӀухэм ялофыгъохэм сенаторыр зэрагъэгумэкырэ, мы учреждением зэрэщылагъэр лъэшэу ти-

гуап, — ккытӀуагъ Адыгэ Республикэм псауныгъэр ккэухъумэгъэнымкӀэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем.

Сенаторым ккӀафыхыгъэ шӀухъафтынхэм лӀэшӀу-лӀушӀухэри, джэгуалӀэхэри, ИлъэсыкӀэм те-гъэпсыхъэгъэ щыгъын дахэхэри ккӀахэфагъэх.

— Сабий ибэхэр зыщӀагыгъэр унэм щылажъэхэу непэ лфышхо зэшӀоныххэрэм ыпӀэрапшӀэу «тхъашъуегъэпсэу» ясӀо, ИлъэсыкӀэмкӀэ сфэгъушӀо ыкӀи чылплэ ккин ифэгъэ сабий лӀэпчэ унагъорэ насыпрэ ыгъотынхэу сафӀэла-ло сшӀоигъуагъ, — ккытӀуагъ Хьопсэрыкъо Мурат.

Сочинение атхыгъ

Гурыт еджапӀэр мы илъэс еджэгъум ккэзы-ухырэ кӀэлэеджакӀохэм тыгъуасэ сочинение атхыгъ. АщкӀэ зачет ккэзыхыхэрэр арых зыкӀ ккэралыгъо ушэтыныр зытынэу фитыныгъэ зилӀэштхэр.

Ау мы мафэм ар зымытышъухэрэм джыри мэзаем и 4-м ыкӀи жъоныгуаӀэм и 6-м атыжыным алӀэкыщт.

РеспубликэмкӀэ гурыт еджапӀи 112-мэ ушэтыныр ащыкӀуагъ. ЗэкӀэмкӀи нэбгырэ 1934-мэ сочинение атхыгъ. Шапхъэхэм ккызэрэдалытэрэмкӀэ, сэкъатныгъэ зилэ кӀэлэеджӀэкӀо 26-мэ сочинением ычӀыплӀэкӀэ изложение атхыгъ.

Гурыт еджапӀэу N 2-м ушэтыныр зэрэщыкӀорэр зэдгъэлӀэгъугъ. Паспортрэ ккӀэлэмрэ алыгъхэу кӀэлэеджакӀохэр клас-сым чӀэхъагъэх. Орфографиче-

мыгъажъэзэ гушылэгъу тыфэхъугъ. Ащ ккызэрэтитӀуагъэмкӀэ, еджапӀэр ккэзыухырэ кӀэлэеджӀэкӀо 55-мэ сочинение атхыгъ. Сэкъатныгъэ зилэ ахэтӀэп.

— Юныгъом ккыщегъэжъагъэу сочинением итхын тикӀлӀэеджакӀохэр фэтэгъэхъазырых, — ело пашӀэм. — Шыпккэр пӀощтмэ, а уахътэр кӀэлэеджакӀохэмкӀэ мӀэкӀэ дӀэд. БэмышӀэу атхыгъэ пӀшорыгъэш сочинением шӀэныгъэу тикӀлӀэеджакӀохэм ялэр ккыгъэлӀэгъуагъ. Хэукъоныгъэу хашӀыхъагъэхэм тхьамэфитӀум ккыкӀоцӀ нахь игъэкӀотыгъэу кӀэлэегъаджэхэм лф адашӀагъ.

скэ гушылӀалӀэ агъэфедэнэу фитыныгъэ ахэм ялагъ.

Сочинением итхын рагъэжъэнкӀэ такыккэ 20 илӀэу темэхэр зэфӀшыгъэ каналымкӀэ ккӀагыгъэх. Сыхъатыр 10-м кон-вертхэр ккызэтырахыгъэх.

Ушэтыныр сыхъати 3-рэ такыккэ 55-рэ атхыгъ. Хэушъафыкыгъэ комисиюу еджапӀэм щызэхашагъэм тхыгъэхэр ыуплӀэкӀужыщтых. Сочинениехэр зэрэтыгъэм лӀэныккыуитфыкӀэ уасэ фашыщт. Темэр кӀэлэеджакӀом ккызэрэзӀуи-хыгъэр, литературэм ккыхи-хыгъэ пычыгъохэр зэригъэфе-дагъэхэр, гупшысэу итхыгъэ хильхъагъэр, зэрэзэгъэкӀугъэ шыкӀлэр ккыдалытӀэщтых. Сочинение гушылэ 250-м нахь мымакӀэу, изложениер гушылэ 150-рэ хъоу атхын фӀэгъэ.

Гурыт еджапӀэм ипашӀэу Охладчук Фатимэ лфшӀэныр ра-

ЗэкӀэмкӀи нэбгыри 8-мэ пӀшорыгъэш ушэтыныр атышъу-гъӀп. Ахэм Сирием ккыкы-жыгъэ нэбгыри 3 ахэт. Сочинение джы кӀэлэеджакӀохэм атхынэу ккызэрэхагъэхъажы-гъэр дӀэгъоу сӀлытэ, ныбжы-кӀэхэр эджӀэрэр литературэр нахыбӀэ хъуцт.

— ИлъэсыкӀэ еджэгъум ты-ккызекӀолӀэжыым, сочинение ттхынэу зэрэтыраубытагъэр ккытӀуагъ, — ело я 11-рэ «б-м» щеджэрэ Схъатбий. — Ащ ккыщегъэжъагъэу нахь игъэкӀотыгъэу произведение-хэм сяджэнэу сыублагъэ. Ти-кӀэлэегъаджэ сочинением те-мэу илэр ккызэрэзӀулпхын-фаем тыфигъэсагъ. ПӀшоры-гъэш сочинение зысӀтхым ккыны ккысщыгъугъӀп, джы-ри дӀэгъоу стхынэу сыщӀэгъуы.

ПӀАТӀЫКӀО Анет.

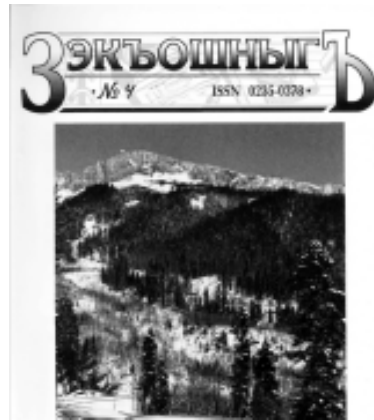
КӀатхэхэрэм тафэраз

Илъэсым плӀэ ккыдӀекырэ литературнэ-художественнэ ыкӀи общественнэ-политическэ журналэу «Зэкъошныгъэм» икӀэтхэн макӀо.

Мы илъэсым уасэу илэр сомэ 95-рэ чапыч 72-рэ. ЕджапӀэхэм, шӀэныгъэм епхыгъэ лфшӀаплӀэхэм, общественнэ органи-зациехэм журналыр ккыра-тхыкы.

Мыгъэ «Зэкъошныгъэм» икӀэ-гъэтхэнкӀэ ишӀогъэшхо ккыгъэ-кӀуагъ МэщфӀшӀу НэдждӀэт. Ар журналым иавторхэм ащыщ, бэрэ ккытфӀтхэ. НэдждӀэт лӀэп-ккым фӀэгумэкы, ежъ фызэ-шӀокыщтыр ешӀэ.

Ащ фӀэдэу журналым икӀэ-тхэн ялахышӀу хашӀыхъагъ ШхъэлӀэхэ Аднан, БеджӀлды АмӀэрбий, ЗӀфӀэс Вячеслав-хъа-джэ, ЛӀыхъукӀэ Андзаур-хъаджэ, ЦыкӀлушӀэ АслӀан-хъаджэ, ШумӀфӀэ Ануар-хъаджэ, Едыдж Батрай, Хъанэхъу РусӀьан, ЧӀтӀэо Ибрахыимэ, Едыдж МӀэмӀэт, БӀгъушӀэ Адам, Аульэ

АскӀэр, ЧэмышӀо Гъазый, нэ-мыкӀхэми. ЗыцӀэ ккӀетӀуагъэхэм лъэшэу тафэраз, «тхъашъуегъэ-псэу» ятӀэлӀо!

ЦУАМЫКӀО Марзиев.
«Зэкъошныгъэм» пшӀэдэ-кыжъ зыхырэ исекретарь.

Урысыем щыпсэурэ цыфхэм ОСАГО-р къазэрарашэрэр 2003-рэ илътэсым кыщегъэжъагъ. Ащ хэхъоныгъэхэри, зэхъоклыныгъэхэри фашыхэу кыыхкыгъ, ау пшъэрылхэу илэр къэнэжыгъ — ОСАГО-р къэпщэфыгъэу уимашинэ кьеутэкыгъэхэмэ е о уяутэкыгъэхэмэ, страховой компаниеу страховой полисыр кыюзытыгъэм зыфэбгъэзэнышъ, страховкэ кыуитыжыныу щыт. Зимашинэ къутагъэм ар зэригъэцэкъэжышъ ахъшэр кыратыжы. Ипылэгъу ахъшэр зыфэдишъщтыр уимашинэ страховатэ зэрэшлыгъэ ахъшэ пчъагъэм, транспортым изытет, ыпэкъэ уяутэкыгъэу щытмэ, зыбгъэ-федэрэ илътэс пчъагъэм, нэмыкхэм ялтыгыгъ.

Уимашинэ страховатэ ямыгъэшлыгъэмэ е страховкэм иплалъэ икыгъэмэ, ащ гъогум урытехъан уфитэп. Утехъагъэм, гъогурькыныр щынэгъончъэ-нымкыкэ кыуыкыушэхэм урагъэклошътэп. Арышъ, зы водители щылэп страховкэ зэришлын фаер кыгурымылоу.

Адэ псынклэгъуа ОСАГО-р кыизлэ-клэбгъэхъаныр?

Мы юфыгъом зыфэдгъэзэ-нэу зыкхыгъуэр рулым клэрыс цыфхэр зэрэтхъаусыхэхэрэм пай. Къалэм дэт страховой компаниехэм ОСАГО-м икъэщэфын ежъ-ежырэу къагъэхылыгъэу бэмэ кытфалотагъ.

Ахэм уитхылыхэр япхыплэмэ, охътабэ тырамыгъашлэу ОСА-

Автомобиль зилэ цыфхэм япчъагъэ илътэс къэс хэхъо. Ащ фэдэ нэбгырэ пэпчъ страховкэ илэн фае. Шоулэ зимылэ унашъохэу хабзэм ыштагъэхэм ар зэу ащыщ, ралорэр — «Об обязательном страховании гражданской ответственности владельцев транспортных средств», клэклэу къэплотмэ — ОСАГО.

ОСАГО, КАСКО, ДоСАГО...

щтыри ашлэрэп (е къалорэп), ящэнэрэм теубытагъэу кыуелю: «Чэзыур кыибнэсымэ, укъэгъу-щылэшт...»

— Сыхъатыр 8-м кыщегъэжъагъэу 12-м нэс чэзыур сызыхэтэм, нэбгыриплэ нылэп страховкэ зышлыгъэр, — кытитыуагъ нэмык водителем.

— Страховкэр нахъ псынклэу язгъэшлы сшюигъоу къалэм дэт страховой компаниехэр, эклэплэми хъунэу, къэсчыхъагъэх. Юф сэшлэ, систраховкэ иуахътэ икыгъ, чэзыуо сызыхэуцагъэр мэфэ зауэлэклэ кыизнэсышът къодый. Полисым сызэрежэ-щтым ибагъэ сшлэрэп, — кытитыуагъ зыныбж нахъ хэклотэгъэ лым.

— Сыда адэ нахыжыгъэу стра-

КАСКО-ми, ДоСАГО-ми зипо-лис кыыхэзыхырэп тэры. Водительхэм ахъшэхэу къалэжы-рэп, ОСАГО-р кыизкылахырэри уиасэ зэрэнахъ маклэр ары.

Специалистхэм къалорэр

Роспотребнадзорым АР-мкы и Гъэолорышлэлэ щэфаклохэм яфитыныгъэхэр кыуухъумэгъэн-хэмкэ иотдел ипашъу Къэрдэнэ Рэщидэ кыизэрилорэмкы, машинэ псынклэ зилэ цыфхэр арых нахыбэу закыфэзыгъазэхэрэр. «Цыфыр фэмыемэ, егъэзыгъэ-клэ ипсауныгы, имылыкуи, нэмыкыи страховатэ ебгъэшынэу щытэп — ахэр яшюигъоныгъэклэ страхованием хэхъэх. Арышъ, тэ лэпылэгъу тызыфэхъухэрэр ОСАГО-м нэмыкыу япсауныгъэ шъхъафэу страховатэ зэрагъэшлыгъэхэр ары. Ахэм страховой полисхэр къаратыгъахэхэм, гъогум хъугъэ-шлагъэ горэ щамышлыгъэмэ, страховкэр зэпагъэужыны фитых, ащклэ тишлуагъэ ятэгъэкы.

Цыфхэм икыоу яфитыныгъэхэр зэрамышлэхэрэм изэрар эклэми апэу кыизэкылахэрэр ежъхэр ары. ОСАГО-р — товар. Тучаным узыкыоклэ узфэе товарыр ары къэпщэфы-

Предпринимательхэу категориеу «Д»-р зилэхэмкы ОСАГО-м икыдэхын нахъ кыныжъ. Мыхэм страховкитлу ашлыгъэм, страховой полисыр къаратырэп. Роспотребнадзорым зыфагъэзагъэм, ишлуагъэ къаригъэкын ылэкырэп.

рэр, узыфэмыер тучантесым кыуишэн фитэп. Джащ фэдэ страховкэри. Егъэзыгъэклэ ятлорэрэ страховкэр къарамышъ-зэ зыкытфагъазэмэ цыфхэмкы нахышлу.

Предпринимательхэу категориеу «Д»-р зилэхэмкы ОСАГО-м икыдэхын нахъ кыныжъ. Мыхэм страховкитлу ашлыгъэм, страховой полисыр къаратырэп. Роспотребнадзорым зыфагъэзагъэм, ишлуагъэ къаригъэкын ылэкырэп. Мыхэм зыфагъэзэн фаер Урысые Федерацием и Гупчэ банк (Центробанк) е прокуратурэр ары. Центробанкым икыуатмэ Мыекыуапэ дэт, Лъэпкэ банкым хэт.

Категориеу «Д»-м автобусхэмкы ыкы маршруткэхэмкы цыфхэр зепцэнхэу фитыныгъэ кыуеты, ау страховкэ уимылэу юф пшлэн уфитэп. Ары шъхъа-ем, адрэ водительхэм ялыгъэу, мыхэм страховой компаниехэм ОСАГО-р къарашэрэп. «Тыфитэп», «кыпфэтшышъу-штэп», «яттырэп» — джары къаралохэрэр.

Фитыха страхкомпаниехэр

ащ фэдэу зеклонхэу? Мы упчлэр Гупчэ банкым икыута-

«Страховой компаниехэм категориеу «Д»-р зилэ транспортым пае ОСАГО кыуауамышлэн фитхэп. Страховкэ кыизфамышлыгъэ водителем тхъаусыхэ тхылы алыгъэу тэ зыкытфагъазэмэ, тишлуагъэ ядгъэкышът. Тхылыхэм эклэми тахэллэ ыкы зэхэтэфых».

мэу Мыекыуапэ дэтым ипашъ игуадзэу Сергей Самойленкэм фэдгъэзагъ.

— Страховой компаниехэм категориеу «Д»-р зилэ транспортым пае ОСАГО кыуауамышлэн фитхэп. Страховкэ кыизфамышлыгъэ водителем тхъаусыхэ тхылы алыгъэу тэ зыкытфагъазэмэ, тишлуагъэ ядгъэкышът. Тхылыхэм эклэми тахэллэ ыкы зэхэтэфых.

Гупчэ банкым нэмыкыу водителем Урысыемкы автостраховательхэм я Союзи сыд фэдэрэ юфыгъокыи зыфагъазэмэ, лэпылэгъу къафэхъушът. Ащ пае телефонэу **8-800-200-22-75-м** ыкылэ хэмпылэу уеон плэкышът.

Джащ фэдэу Урысыемкы автостраховательхэм ясайт хэбзэнчъэу кыизыдзеклогъэ водителем ихъэхэмэ, ящклэ-гъэ ыкыи зишлуагъэ къахышът кьэбархэр кырагъотэщтых.

Рулым клэрыс пстэуи ашлэн

зэуахыгъэхэм япашъхэр арыми, ялофышлэхэр арыми тызыфите-уагъэхэм телефоныр къалэты-гъэп. Тыздэгъушылэгъэ закъом кыизэрилуагъэмкы, сыд фэдэ категорие водителем илэми, ащ ОСАГО кырамышлэн фитхэп.

«Цыфхэр зепцэнхэр щынагъоу щыт, бэрэ ащ фэдэ машинэхэр зэутэкыхэу мэху, ащ кыыхэклэу цыфхэр мэфы-кыох. Страховой компаниеу полисыр кыпфэзыгъэлсыгъэмкы ар зэрар мэху. Транспортым изакъоп, цыфхэм загъэхъужы-ным пай ащ страховкэхэр аритыжыныхэ фае. Компаниер зэхэзышагъэм ар ыгу рыхырэп, илофышлэхэм категориеу «Д»-р зилэхэм ОСАГО арамышлэнэу къатырегъэпыты-хэ. Ар тэрэзэп, хабзэу щылэ-хэр укыуагъэхэ мэху. Страховой компаниехэр зыкыизэ-хэцэхэрэр зищкылагъэхэм ОСАГО-р афашлынэу ары», — кытитыуагъ ащ.

Мы юфым кьэралыгъом ипашъхэри ымыгъэгумэкыхэу щытэп, ОСАГО-м кыпыкылэрэ юфыгъохэр депутатхэми къалэтых. Мыгъэ, бэдзэогъу мазэм, В. Путинри а юфым хэлпъагъ. Хэкыплэхэм алыхъунхэу афи-гъэпытэгъагъ. ОСАГО-м икъэщэфын нэбгырэ пэпчъ зэрэфэу зэхэцагъэу щымытыми, эклэри зыгъэрэзэн компенсациехэр къаратыжыныхэу рагъэжъэшт. Урысыем иавтостраховательхэм я Совет справочникыкыкы кыдигъэкыгъ. Ащ машинэу фыкыуагъэм игъэцэкъэжыны пэлу-хъашъ ахъшэр кыизэрэплэ-тэшт шыклэр кыдэхъагъ. Страховкэр зыфэдишъщтыр компаниехэм зэрэфэахэу кыалытэ. Ахъшэр зыфэдишъщтыр кызыгъэлэгъорэ коофициентыр, автомобилым изытет, ыныбжэ зэблахъухэу, автомобилыр зием компенсациеу кыратыжырэп кыщагъаклэу бэрэ мэху.

Специалистхэм кыизэрало-рэмкы, джы ОСАГО-мкы кыуа-уатыжырэ ахъшэм кыыхэхъошт. Справочникыкыкы кыизэрэшилорэмкы, машинэу къута-гъэм ешыллэгъэн фэе юфыгъо пстэумэ ауасэ джы кыалы-тэзэ ашлышт. Гушылэм пае, машинэм ыбгъуклэ кьеутэкыгъэхэмэ, ащ краскэу щыпфэжы-щтым ыуас кыалытэщтыгъэр. Джы а чыплэр зэрэбгъэкъэ-зэжышътым, зэрэуэзэнкыжы-щтым ыкыи зэрэбгъэлэгъышътым атефэщтыр эклэ кыизэхалы-тэхэу рагъэжъэшт.

Справочникыкыкы тыгъэгъа-зэм кыщегъэжъагъэу агъэфедэнэу щыт.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

ГО-р кыуашэнэу щыт, ау арэу-штэу кыизэрэхэкырэп маклэ. Тыздэгъушылэгъэ клэлэхэм ащлэ кьетымылонэу кыитэлъэлугъэх — «...кыжыугурэлоба, страховкэм иплалъэ зыкыкы, джыри тэолэшт... Ау ежъхэм язекыуа-кыи тэрэзэп».

Машинэ псынклэхэм арыс-хэми, цыфхэр зезышэрэ водителем хэбзэпщэфыгъэ. Зы нэбгыри страховкэм ишлын псынклэгъоу кытитыуагъэп. Страховой компаниехэм ялофышлэхэм юфым зырагъэуахыкыхэ, ушъхъагъухэр къагъотых, дысэу кыибдэгъушылэх, упчлэу афэбгъэуцурэм иджэуап кыуа-тыжырэп.

— Компание пэпчъ къэбар зэфэшъхъафхэм уахагъэдалу, — кытитыуагъ полисым икыдэ-хын ыуж ит водителэу кыт-фытеуагъэм. — Зым бланк-хэр ыухыгъэх (сыда игом ахэр зыкыизэрамыгъэгъотыхэр?), адрэми полисхэр илэхэп, зялэ-

ховательхэм зыкылафэмыгъэ-загъэр, нахъ псынклэу кыуа-тыжыныгъэбэ? — теупчлыгъ ащ.

— Полисым иуахътэ имы-кыизэ зафэбгъазэмэ, Тхъэм псауныгъэ кыитет эклэми, не-уши, тхъамафэкли, мазэкли кыпщышлышъщтыр пшлэрэп. Тэ гъогум тытет зэпыт, чыжъэу тылуагъэу мэху. Е цыфыр къэ-сымаджъэ, сымэджэщым члэфэ, е ошлэ-дэмышлэу гъо-гум иавтомобиль щэкъутэ. Арышъ, пшлорыгъэшъэу зяб-гъэтыгъэмэ, страховой компанием укъемыкылоплэшъоу кыыхэкы. Сыда нахыжыгъэу ОСАГО-р кыизклэпщэфышъщтыри? Игом, ежъ зыфаер компани-ем кыырымгъэкыу, кытащэмэ, тэрыклэ гупсэф.

— Шыпкыэр пшлэнэу уфае-мэ, зы уасэм ычыллэ тлу зэрэуагъэтырэп ары анахъ гукъа-ор, — кыилорэм кыгъэллэу кытитыуагъ клэлэ псынклэм. — Зыкыпшлуагъанэ, ОСАГО-ми,

«Цыфхэм икыоу яфитыныгъэхэр зэрамышлэхэрэм изэрар эклэми апэу кыизэкылахэрэр ежъхэр ары. ОСАГО-р — товар. Тучаным узыкыоклэ узфэе то-варыр ары къэпщэфырэп, узыфэмыер тучантесым кыуишэн фитэп. Джащ фэдэ страховкэри. Егъэзыгъэклэ ятлорэрэ страховкэр къарамышъ-зэ зыкытфагъазэмэ цыфхэмкы нахышлу».

Адыгэ Республикæ иунæ инспекцие ипæцæу Жакъæмыкъо Саидæ къызэрæтиуагъæмкæ, лицензиæ язытыцт комиссиæм зæхæшæклæу илæштыр ыки аш хагъæхæшцхæр агъæхъазыргъ. Комиссиæм нæбгыри 9 хæтыцт. Мæфæ благъæхæм а документыр зауæскæлæ, комиссиæм иуфшлæныр ригъæжъæцт. Нæужым нафæ къæхъуштых лицензиæ зэрæтыргъæх ыкии зэрæмытыргъæх гъæлорышлæко компаниæхæр. Нæпæ ехъулыу зэрæштымыкæлæ, унæ-коммунальнæ хъызмæтыт иуф шызышлæрæ гъæлорышлæко компаниæ 23-рæ Адыгæим иу. Ахæм ашшæхæу 10-м Мæкъуауæ иуф шæшæ.

СÆХЪУТÆ Нурбий.

ТХЫЛЪЫМ ИЛЪЭТЕГЪЭУЦУ

Анцокъо Хьаджыбэч гупшысэкӀо акъылышӀуагъ

Иадыгэ лъэпкъ иакъыли, иамали, игупшыси сыдигъуи фэгъэзэпагъэу, зэкӀэ ищыӀэныгъэ лъэпкъым тыригуащэу, зышъхамысыжъ-псэемыблэжъуу цыӀэр мыбэм, ахэм ялофшӀагъэкӀэ гушъхӀэлэжыгъэшхоу зӀуагъакӀэрэм тегъэбаи. Джа зырыз гупшысэкӀо-акъылышӀо дэдэхэм ащыщыгъ Анцокъо Хьаджыбэч ыкӀи игупшыси, игушыӀи иадыгэ лъэпкъ фэгъэзэпагъэх, фигъэ-шъошагъэх.

2014-р — культурэм и Илъэс. Ти Адыгэ Республикы тарихъ хъугъэ-шӀэгъэ инхэр кышчызэкӀэлъэкӀох. Ахэм зэу ащыщ гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институттэу Т. КӀэрацӀэм ыцӀэкӀэ цытыр загъэпсыгъэр илъэс 85-рэ зэрэхъугъэр. Мэхъанэ зӀэ мэфӀэкӀымкӀэ программэм кыды-хэлъытагъэу, шӀэкӀогъу мазэм Мыекъуапи, республикэм ирайон зэфӀэшъхӀафхэм и лъэпкъым игушъхӀэбайныгъэ хахӀо фэзышӀыгъэхэм ацӀэ кышчыралӀо, ахэм яшӀушӀагъэ агу къагъэкӀыжъу институтым илофшӀэхэм лӀофтхъэбзэ зэфӀэшъхӀафхэр зыхащэх.

ШӀэныгъэзехъэу, адыгэ алфавитым изы апэрэ шъуашӀэ изэхъэуцуакоу, усӀэкӀо-гупшысакӀоу, гушӀыжъ угъоякӀоу, ТхьэшӀошъхуныгъэ ин зӀагъэу, Ӏэзэшхоштыгъэу **Анцокъо Хьаджыбэч** фэгъэхыгъэ тхылъыр ежъ ыцӀэкӀэ кызырэдэкӀыгъэр мэфӀкӀ хъугъэ-шӀагъэу кыс-щӀэхъу. Тхылъэу «**Анцокъо Хьаджыбэч**» зыфилорэр гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институттэу Т. КӀэрацӀэм ыцӀэ зыхырым иученэ Совет игъоу ылъэгъуи, кыдагъэкӀыгъ. Ар зэзгъэзэфагъэр, зэхэзгъэуцуагъэр шӀэныгъэлэжъэу **Анцокъо Сурэт**.

ШӀэкӀогъу мазэм гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым кышчызэкӀэ-лъыкӀогъэ лӀофтхъабзэхэм зэу ащыщыгъ мы тхылъымкӀэ лъэтегъэуцор. Тхылъ мэфӀкӀым хэлэжъагъэх ежъ институтым илофшӀэхэр, АКЪУ-м адыгэ филологиемрэ культурэмрӀэ ифакультет икӀлэегъаджэхэмрэ истудентхэмрэ, шӀэныгъэхэм зыщахагъэхӀорэ республикэ институтым, АР-м и Лъэпкъ тхылъеджапӀэ ялофшӀэхэр, Анцокъо Хьаджыбэч иуагъо текӀыгъэхэр, Теуцожь районым кыкӀыгъэ икӀоджэгъухэр, журналистхэр.

Лъэтегъэуцор кырагъэблэ-гъагъ ыкӀи игуагъу хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шӀэныгъэмрӀэ иминистрӀэ игуадзэу **Къэрэтэб-нэ Махьмудэ**.

МэфӀкӀ зэхыхэр кызыӀуи-хыгъ ыкӀи зерищагъ гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институттэу Т. КӀэрацӀэм ыцӀэкӀэ шытым идиректорӀэу **Бырсыр Батырбий**. Анцокъо

Сурэт зехигъэуцогъэ тхылъэу зытегушӀыӀэхэр мэхъанэшхо зӀэ лӀофшӀагъэу зэрэщытыр кӀигъэтхыгъ.

Джынэс зэхэубытагъэу Анцокъо Хьаджыбэч фэгъэхыгъэ тхыгъэ ин зэрэщымылагъэр Батырбий кыӀуагъ. ИлахыӀ гупсэхэм, Хьаджыбэч дэгъоу зышӀэщыгъэхэм яхъатыркӀэ материал угъоигъэ иныр ыкӀи ар лъапсэ зыфэхъугъэ тхылъэу

иным бзэшӀэныгъэ-лэжъхъу ХьатӀэнэ Абдул, ЗекӀогъу Уцу-жыкӀо, ТхьаркӀохъо Юныс яеплъыкӀэ-шӀошӀхъу кыра-ло-лагъэхэр кызырэдэкӀыгъэхэр кыӀотагъ. Илъэс 40-м Хьаджыбэч лӀоф зыдишӀэгъэ алфавитыр, шыкӀагъэ горэхэр илагъэми, шӀэныгъэ лэжыгъэшхоу зэрэщытыр ахэм хагъэунэ-фыкӀыгъ.

Тхылъыр Хьаджыбэч иуагъо шыщхэм ыкӀи илахыӀхэм ясурэтхэм къагъэкӀэрӀагъ. Илъэпкъ пае зышъхамысыжъу лъэныкыуабӀэкӀэ лэжъгъэ Анцокъо Хьаджыбэч ыцӀэ кепӀоныр, ишӀу зӀэлябгъэшӀэныр епэсыгъ. «Анцокъо Хьаджыбэч» зыфилорэ институтым кыдыгъэ-кӀыгъэу Сурэт зехигъэуцуагъэм

Ятэжъ ищыӀэныгъэ ыкӀи игупшысэ гъогу рыплъэ-жызыз, Хьанэкъо Мэлэычэт Хьаджыбэч цыф гушхо гукъабзэу, лыуз-гууз ин илъэпкъ фырилэу, адыгэхэр еджэгъэ-гъэсагъэ хъунхэм кӀэхъопсэу, мышӀэныгъэр гъӀекӀодыгъэн зэрэфаер зехишӀэу ышъхӀэкӀэ зэрэлэжъагъэр кыӀуагъ.

непэ зытегушӀыӀэхэр кызырэдэкӀыгъэр хъугъэ-шӀэгъэ дахэу ылытагъ.

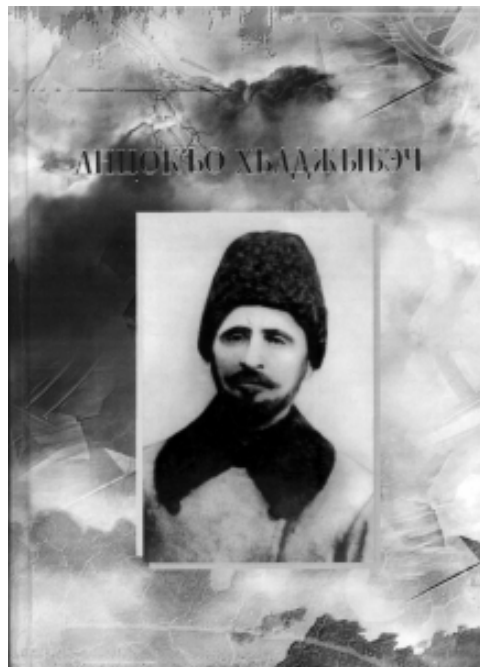
Лъэтегъэуцор пӀублэ гушӀы-лэр кышчышӀыгъ тхылъым лӀоф дэзышӀагъэу, ар зэхэзгъэуцуа-гъэу, институтым ишӀэныгъэ-лэжъэу Анцокъо Сурэт. Ащ пстӀэуми апӀэу мэфӀкӀым Хьаджыбэч игупсэ цыфхъу — ыкӀоу Нухъэ ыкӀоу **Мосэ**, ыпхъум ыпхъоу **Хьанэкъо Мэлэычэт**, ыпхъум ыпхъу ипшъ-шъэу, педагогическэ шӀэныгъэ-хэмкӀэ кандидатэу Хьакъунэ Мирэ зэрэхалажъэхэр кыӀуагъ. Анцокъо Хьаджыбэч итхылъ икыдэгъэкӀын зыфи-гъэзэнэу зэрэхъугъэр, мы гу-хэлъым кыфэзыгъэушыгъэр, я XIX-рэ лӀэшӀэгъум цыӀэгъэ лы-лӀуш шӀэныгъэзехъэм ищыӀа-кӀэ ыкӀи итворчествэ кыӀотыкӀы-гъэнхэмкӀэ лӀофӀэу ыпӀэ кы-кӀыгъэр, ахэм язэшӀохын Хьаджыбэч иуагъо шыщхъу непэ мы зэхыхэм къӀауагъэхэр яшъыпкъэу кызырэдэкӀыгъэ-гъэхэр кыӀотагъ. Джащ фэдэу архив ыкӀи музей угъоигъэу цыӀэхэр зеригъэфедэгъ-хэр, тхылъыр зэрэзэхэтыр, шъхӀэхэмкӀэ зэрэзэтеуыгъэр, ахэм Хьаджыбэч ищыӀэныгъэ гъогу ыкӀи игушъхӀэлэжыгъэ-итхыгъэхэм узэрэфагъэнӀуа-сэрэр, цыф еджэгъэ-гъэса-гъэхэм, шӀэныгъэлэжъхэм Хьаджыбэч кыра-ло-лагъэхэм ащы-хэр кызырэдэкӀыгъэхэм анаӀэ тыраригъэдзэгъ. Анцокъо Хьаджыбэч араб графикэм илъэу зехигъэуцогъэгъэ алфавитэу хъарыф 66-рэ хъуштыгъэр кы-зырэдэкӀыгъэр, ащӀэ тхыгъэ

а мурадыр зэшӀуехы. Хьаджыбэч игушъхӀэкӀэн зэрэ-тӀыӀаплэм ишыхатӀэу, икӀуа-джэу Аскъэлае дэт гурыт еджапӀэм мыжъобгъу кы-щызӀлухыгъэныр игъоу ылъэ-гъугъ Сурэт ыкӀи кыдырагъэ-штэнэу мэфӀкӀым кьекӀолагъэ-хэм закыфигъэзагъ.

Лы лӀуш губзыгъэу, зиadyгэ лъэпкъ гъунӀнчъэу зыӀӀӀӀӀгъэ Анцокъо Хьаджыбэч фэгъэхы-гъэ гушӀыӀэ фабэхэр, тхылъым-кӀэ яшӀошӀхэр кӀэкӀлӀэу кыра-лотыкӀыгъэх шӀэныгъэлэжъхъу **ШъхӀэлэхъо Абу**, **Гъыш Нухъэ**, бзэшӀэныгъэм иотдел ило-фышӀэу **Хьасэнэ Къутас**, ме-дидинэ шӀэныгъэхэмкӀэ кан-дидатэу **Хьатам Нэдждэт**, фило-логие шӀэныгъэхэмкӀэ канди-датэу **Къуекъо Асфар**, кӀуа-джэу Пэнэхэс шыщ краеведэу **ЧамышӀо Аюбэ**, нэмыкӀэхми.

Лъэтегъэуцор Анцокъо Хьаджыбэч икӀэхъукӀэ, иуагъо, ышъхӀэ кырыкӀуагъэм, гупшы-сӀэкӀо емызэщыжъэу, лэжъэкӀо-шхоу, зэчыибэ зэрэхэлъыгъэм, охтӀэ гумӀкӀыгъохэм яхыӀлӀэгъэ псӀэлэ игъӀекӀотыгъэхэр кы-щашыгъэх Хьаджыбэч ыпхъу нахыжъ ГоцӀефыжъ ыпхъоу Хьанэкъо Мэлэычэт ыкӀи ыпхъу Къадырхъан ыпхъум ыпхъоу **Хьакъунэ Мирэ**.

Ятэжъ ищыӀэныгъэ ыкӀи игупшысэ гъогу рыплъэжызыз, Хьанэкъо Мэлэычэт Хьаджыбэч цыф гушхо гукъабзэу, лыуз-гууз ин илъэпкъ фырилэу, адыгэхэр еджэгъэ-гъэсагъэ хъунхэм кӀэхъопсэу, мышӀэныгъэр гъӀекӀодыгъэн зэрэфаер зехишӀэу ышъхӀэкӀэ зэрэлэжъагъэр кы-

лӀуагъ. ИалфавиткӀэ зӀэкӀэ игупшысэхэр — пшысэхэр, ус-хэр, гушӀыӀэхэр зэритхышты-гъэхэм, цыфхэм алфавитыр аригъашӀэмэ шӀоигъоу фӀэ-кӀырэр зеришӀагъэм, диныр куоу зехишӀэу ыкӀи зехифэу зэрилэжыгъэм, цыфхэмкӀэ кьогъанэ ныбжи зэримылагъэм, узыгъо зэфӀэшъхӀафхэмкӀэ зэрэ-лазэщыгъэм, гукӀэ ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зэрэщытыгъэм, гурышӀэ чан гъэ-шӀэгъон зэрилагъэм ягугъу кы-шыгъ. ЗыхӀэтыгъэ лӀэшӀэгъу чыжъэм бзый папкӀэу зэрэ-щыблагъэр кӀигъэтхыгъ. МӀэ-лӀычэт ятэжъ ыцӀэ апӀэрэу Адыгэ научнэ-ушӀтӀэкӀо инсти-тутым иапӀэрэ шӀэныгъэ сес-сие Аульэ Малыч кызырэдэ-щырилоагъэр, доклад «Анцокъо Хьаджыбэч ищыӀэныгъэ ыкӀи итворчеств» ылоу кызырэдэ-шыгъагъэр, ау мы сессиэмкӀэ материалхэр зӀэкӀэ зэрӀекӀоды-гъэхэр, архивым кызырэдэ-хъагъэхэр кыӀуагъ. Ащ уах-тэ теши, Анцокъо Хьаджыбэч кызыхъугъэр илъэси 155-рэ зэхъум, 2001-рэ илъэсым на-учнэ-практическэ конферен-циеу физэхашӀагъэр дахэу зэрӀекӀуагъэр, шыагъэ кызы-ритыгъэр агу кыгъэкӀыжыгъ.

Джынэс зэхэубытагъэу Анцокъо Хьаджыбэч фэгъэхыгъэ тхыгъэ ин зэрэщымылагъэр Батырбий кыӀуагъ. ИлахыӀ гупсэхэм, Хьаджыбэч дэгъоу зышӀэщыгъэхэм яхъатыркӀэ материал угъоигъэ иныр ыкӀи ар лъапсэ зыфэхъугъэ тхылъэу непэ зытегушӀыӀэхэр кызырэдэкӀыгъэр хъугъэ-шӀэгъэ дахэу ылытагъ.

Конференцием театроведэу, Адыгэ телевидением а уах-тэм ижурналистыгъэу ШъхӀэлэхъо Света ыгъэхъазыри тырахыгъэ фильмэу «Лъапсэ» зыфилорэр кызырэдэ-хъагъэ-гъэуагъэр, Хьаджыбэч лъэпкъым ицыф инӀэу зэрэщытыгъэр кы-зыушыхъатыгъэу ылытагъ.

Лъэтегъэуцор хӀажажъэхэр фильмэм зӀэ джыри рагъӀпшы-жыгъэх.

НепӀэрӀмкӀэ, Адыгэ респуб-лика институтым Хьаджыбэч итхылъ кыдӀекӀыгъэкӀэ илъэ-тегъэуцо зэрэщыкӀорэм, зэрэщытегушӀыӀэхэрэм осӀэшхо зэрэритырэр, ятэжъэу Анцокъо Хьаджыбэч ишӀу лъэпкъым зэригъӀаплӀэрэм ишыхатӀэу ылъэгъугъ.

Ятэжъ пӀашъэу Хьаджыбэч

ехыӀлӀэгъэ гушӀыӀэ фабэ кы-шыгъ Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым илабораторие ишӀэ-ныгъэлэжъэу Хьакъунэ Мирэ. Хьаджыбэч гукӀэгъушӀэу, цы-фышӀу гъэшӀэгъонэу зэрэщы-тыгъэр иӀэзэн лӀоф шыкӀэкӀэ кырилотыкӀыгъ. Цыфхэм Хьаджыбэч ыкӀоу альӀтӀэщыгъэ Лылыхъу, илъэси 8 нахъ ымы-ныбжъэу, ты зимыӀэ шъэ-жыеу зянэ лагъэм ичӀыгу лахъ Хасэм шылахынэу зыра-гъажъэм Хьаджыбэч зерафи-мыдагъэр, кӀэлӀэцыкӀлум ыла-пэ кыуубыти, ежъ сабыим ишӀоигъоныгъи хӀэлъэу, иунэ кышчы, ибынхэм афӀэдэ къа-бзэу зерадиплугъэр Мирэ кы-лотагъ. Ау Лылыхъу сабыи-гъэми, лыгу зӀлӀэу зэрэщыты-гъэр, лыблӀэнгъэ-гулӀэшыгъэ зэрэхэлъыгъэр, мыхъун гушӀы-лӀэхъу, кӀэнӀкӀалӀэ кӀашӀэу кы-ралохэрэм зэрэзӀащытыгъэр ыкӀи ахэм зерафимыгъэгъу-щыгъэр кыӀотагъ. Лылыхъу зӀагъэ, шъыпкъагъэ, къэрар хӀэлъэу зэрэщытыгъэр ужуылӀо кӀэнӀафӀагъ. Ау лъэхъаныр лъэ-шэу зэхӀэгъӀухъэгъагъ. Лы-лыхъу ыпкъ кыкӀлӀэу, ар мы-бандитыгъэми, ащ фӀэдацӀлӀэр фагъӀуи, ужъ кызыехъэхэм кӀалӀэр хӀэхъажы, къафӀэгъоты-гъӀ. Ащ ычӀыпӀэ Хьаджыбэч Краснодар хъапсым чӀагъӀтыс-хъагъ Лылыхъу зыдӀэщыӀэр ешӀэу, къаримылоу алуи. Хьаджыбэч неущ фӀэдэм кычычӀэ-кыжынынэу цытӀэу хъапсым ыпсэ шыхӀэкӀыгъ.

КыдычӀэсыгъэхэм кызыра-лотэжыгъэмкӀэ, Хьаджыбэч цыфхышӀу дӀадагъ, уз гори ила-гӀӀ, тыси инӀэмазшыгъуи ышӀи, кыдычӀэсхэм ипсауныгъэкӀэ, тхъагъокӀэ къафӀӀауи, гъо-лӀыжыи лагъэ. Къыныбэ кы-пыкӀыгъэми, Анцокъо Хьаджы-бэч ихъадэ ежъ зэрэшӀоигъуа-гъэу Аскъэлае къацӀэжыи цагъэ-тӀылыжыгъ.

МӀэфӀкӀ зэхыхэм кышчыгу-щыӀагъ Хьаджыбэч ыкӀо Нухъэм ыкӀоу **Анцокъо Мосэ**.

— Тятэжъ кыгъэшӀагъэм адыгэ лъэпкъыр лыкӀотӀэным кӀэхъопсыгъ, ары алфавитыр зэхигъэуцонри, ытхынри кы-зыхӀэкӀыгъэр. Тхъэм кыхиль-хъэгъэ зэчыибэр ыгъэфедэу фӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зышӀагъ. Непэ мыщ фӀэдэу ыцӀэ кызырэдэ-щыӀорэр,

— кыӀуагъ ащ, — тэ, иль-фыгъэхэм къатекӀыгъэхэмкӀэ, лъэшэу гуапӀэ. Адыгэ респуб-лика институттэу тхылъыр кыдэ-зыгъэкӀыгъэми, ащ зышӀэныгъэ хӀэзылхъэгъэ пстӀэуми, мы ин-ститутым ипӀащэу Бырсыр Ба-тырбий, тхылъым изэхӀэгъэу-цуакоу Сурэт, зӀэкӀэ хӀэлэжъа-гъэхэм тышъуфӀэраз, псауны-гъэ дахэу Тхъэм кышъуеу!

Тхылъ лъэтегъэуцор хӀэлэ-жъагъэхэм игъоу алъӀэгъугъ лъэпкъым кыхӀэкӀыгъэ шӀэны-гъэзехъэу, гупшысакӀоу, динлӀэ-жъэу, адыгэ алфавитым изӀэ-хӀэгъэуцуакоу, я XIX-рэ лӀэшӀэ-гъум ицыф губзыгъэу Анцокъо Хьаджыбэч ыцӀэ АскъӀэлэе гурыт еджапӀэм фӀэусыгъэныр.

МАМЫРКЪО Нуриет.

Тхылъеджэмэ аlorэр шъхъафы

(Къызыкълъыкlorэр
тыгъэгъазэм и 3-м
кыдэкълыгъэ номерым ит).

Ащ фэдэ мыхъоу сэри clo-рэл, ау сыда ащ нэмыклъу хъун зыклымылъэкълыщтыр? Казбек сызэригъэмысэрэм урыгъозэн зыхъуклэ, ащыгъум дэхэгъэ-лэ-ягъэм урыгушылэжыи нэу ишы-клэгъэжъэл, анахъ клэлэ лаер арыми, пшъашъэр дэхэ дэдэ-ми, зыгу рихыгъэ клалэм дэ-клон фæе. Казбек зэрилъытэ-рэмклэ, ар «Мэлэхъо ишыклэ пыупкълыгъ» зыфалорэм фэд. Ау щылэныгъэм щыхъурэр нэмыкл шыпкъ, пшъашъэ дахэхэр клэлэ лъэгъупхъэхэм алъэхъух. Джащ фэдэу клалэхэри зылылабэхэр-рэр пшъашъэ дахэхэр ары. Ар Щэлшэ Казбеки къыгурымылоу сфэлэшъуцтэп, ау къыздыригъэ-штэна ежъ игухэлъ шъхъафымэ.

Ащи Казбек къышыуцурэл, шүлэгъуныгъэр къызэрэзгъэ-лъэгъон фæер къызгуригъэлоным пае Шекспир ипъесэу «Роме-орэ Джульеттэрэ» зыфилорэм хэт геройхъу Монтекирэрэ Ка-пулетрэ яунагъохэр зэпый шы-хъахъ зэфэзышыгъэхэри шы-сэу къысфехъы. Шыпкъэмэ, анахъ тхэкло инхъу дунаим шы-зэльашлэхэрэм шүлэгъуныгъэр къызэрагъэлапгъорэм сэри кы-клезгъэчы мыхъуцтэу ары. Ахэм афэдэ тхэкло ин дэдэ-хэм ацлэ къырилозэ сызэригъэ-мысэрэм нэмыкли урегъэгуп-шысэ. Ахэм атхыгъэхэр дэгъоу зэришлэхэрэм зыгорэкклэ гу лытитыгъатэ шлоигъона? Хэти щигъэзыен ыльэкълыщтэп, Щэлшэ Казбек художественнэ литера-турэм хэшлыкл ин фызилэ шлэ-ныгъэлэжъ, критик, литерату-ровед, ыцли чыжъэу лугъэ. Арышъ, ащ фэдэ гухэлъ илэныр епэсыгуай. Ау нэмыкли уегуп-шысэн плъэкълыщт. «Шукъы-сэплъ, сэ Пэнэшъу Сэфэр ит-хыгъэхэм къяслауалэрэр шъу-шолъ жьугъэхъу» гъээтэджэ-хэм арелонкли мэхъу.

Ситхыгъэхэм ясюжет зери-мыгъэразэрэр сшолъ къыгъэ-

хъуным пае академикэу А.И. Белицкэм ылауагъэри, «сюжет — это скелет, (фабула) рас-сказа, обросший мясом» зэ-риуагъэри Казбек итхыгъэ ще-гъэфедэ. Ар лэубытыплэ ышлызэ, клэнэклалэр аклизэу ситхыгъэ-хэр къэбар къодыехъу, тхыцлэ къупшъхъэмрэ ащ гоклырэ «цэ-гэ» къутамэмрэ аблэмыклэу, къупшъхъэ зэблыгъэ къоды-ехъу, пчэгъухэр члэсэлухэми, чы адэсымыдзыжъэу ылозэ кри-тикэм сыклегъэклы.

Сироманэу «Бэджэхъ» зыфи-лорэм чэзыур зынэсым ащ къышысломэ сшолыгъогъэ мэхъанэ шъхъалэм игугъу къы-шыныр Казбек зэрипэсыжы-гъэп. Анахъэу клигъэтхыгъэр ащ хэт геройхъу Нахыклерэ Рузанэрэ яшүлэгъу романым къызэрэщызгъэлъэгъуагъэм зэ-римыгъэрэзагъэр ары. Клыхъэ зезгъэшлэу ащ сыкытегушылэ-щтэп. Нахыклэ ыгу рихыгъэ пшъашъэм, Рузанэ, письмэу фитхыгъэм хэт гуцылэхэр зери-гъэклерэклэгъашэхэр зыдыригъэ-шлэжъэу къыфитхыжыгъэ пись-мэм шыпкъагъэу, лүшыгъэу хэлъым изакъомы, шлауагъэ го-рэхэр хилъэгъонхэ Казбек ыльэкълыщтыгъэми. Ау романыр анахъэу зыфэгъэхыгъэр шү-лэгъуныгъэр арэл. Ышъхы ар къелуатэ, бэджыхъым ифагъэр шүрышлуклэ кыкыжыи зэри-мыльэкълыщтыр ары. Ар къе-хъулапгъэ герой шъхъалэу рома-ным хэтым. Тыгъокло-бэджэшлэ купэу «Тыгъужъуклыр» зипащэ-хэм яхъытыу Нахыклэ ифагъэ. Ащ ифэным лъапсэу фэхъугъэр романым къыщесэлотыкышъ, клыхъэ зезгъэшлэу сыкытегу-шылэщтэп. Романым щыклэсэ-гъэтхы Нахыклэ «янэ къызэ-рилъыфыгъ» зыфалорэм фэдэу клэлэ гупцланэти, цыф зеуклым жъалымыгъэ дэдэу зыфилъэгъу-жыгъ, иуклытэ къэушыгъ. «Ты-гъужъуклым» икуп хэмытыжы-щтэу ылуи, клэрахъоу къыра-тыгъагъэр заретыжыым, къа-уклыгъ. Ащ мэхъанэу естыгъэ-

хэм зэу ащыщ угупцлэнэ дэ-дэмэ, джырэ тилъэхъан щылэ-ныгъэм хэгъозэгъуае узэрэхъу-щтри. Ау ащи Казбек гу лъи-мытагъэ фэдэу шъхъарыкылауагъ.

Казбек сыбзи ыгъэрэзагъэп. Гуцылэ клыхъащэхэр, мыхэмэ афэдэхэр: къызэрэпщыхъугъэм, сыбгъэмысэным, тызэшлугъэ-клодыным, узэремыуцолэжыи-рэр зэрэгъэфедэхэрэм пае си-гъэмысагъ. Умышлэмэ, ащ фэдэ гуцылэ заклэхэмклэ сипроиз-вениехэр тхыгъэхъу къып-щегъэхъу. Етлани гъээтэджэ-хэм аналэ тыраригъэдзэным пае а гуцылэхэр шлүцлэклэ тхыгъэх. Ащ фэдэ гуцылэхэр адыгабзэм хэмытхъу, сэ къэсыугупшысыгъэ фэдэу къыпщегъэхъу. Хъарыф пчъагъэхэр зэрэгъотхэм, адыгэ гуцылэхэм ащыщыбэ зэрэклы-хъэм гу лъымытэрэм фэд. Боу гу лъетэ, ау ари ситхыгъэхэр ыутхыдзынхэмклэ лэубытыплэба!

Ситхылъеджэхэм Щэлшэ Каз-бек яупчылгъэу, ахэм кыралы-гъэхэм арыгуагъэу къыпщигъэ-хъоу «тхылъеджэм ыштэщтэп», «тхылъеджэм ыгу рихыщтэп» ылозэ, ахэм ацлэклэ къэгъушылэ. Ситхыгъэхэм афэгъэхыгъэу тхылъеджэхэм алоштым Каз-бек щымыгъозахъу сфэлэшъу-щтэп. Ахэм яеплыклэ, агу зэрэ-рихырэр къызылотыкырэ тхы-гъэу адыгэ гъээзетым къыхиу-тыгъэр, сэ къысфэгъэхыгъэр маклэп. Зыфаслорэр ситхылъ-мэ афэгъэхыгъэу критикхэм атхыгъэу гъээтэхэм, журнал-хэм кыхаутыгъэхэр арэл, тхылъеджэ къызэрыклогъэр ары. Ахэм зэклэмэ ягугъу къэсшын хъумэ, тхыгъэ клыхъэ хъуцт. Етлани сыкызыщэтхъужъэу гъэ-зетэджэхэм къащымыхъуным пае щысэ зытлущ нахъ ягугъу къэсшынщтэп.

Къуаджэу Гъобэкъуае щып-сэуцтыгъэу, письмэзехъэу лоф зышлэщтыгъэ Нэмытлэкъо Иб-рахымэ адыгэ гъээзетым къыт-хыгъэм къыщилоштыгъэ гъээ-тыр зыфихыхэрэр къызэда-хъу еплъынхэм ыпэкклэ Пэнэшъу Сэфэр итхыгъэу къыхиутэрэм ипычыгъо кыхъагъэмэ алозэ къызэреупчыхэрэр. А письмэр гъээзетым кыхъагъэ. Усаклоу

Къуекъо Налбый къысиложы-гъагъ Адыгэ телевидением ило-фышлэ-тхылъеджэ заулэм зит-хыгъэ анахъ агу рихырэмклэ зяупчлым, зэдырагъаштэу сэ сцлэ къызэрэрауагъэр. Хъау, тхэкло инэу тилэхэм анахъ дэгъоу сэтхъу сызэлплъыжыклэ арэл ащ игугъу къызклэсшырэр, ари зы хъугъэ-шлагъ сэлэш ары.

Бэмышлэу хъугъэ горэми игу-гъу къэсшыщт. Гъээзетэу «Ады-гэ макъэм» иредатор шъхъалэ гъээзетым иклэгъэтхэнклэ адэ-гуцылэнэу Пэнэжыкыуае зэ-клом, къээзэругъоигъэхэм къэ-зылонхэр къахэклыгъэх си-тхыгъэхэр агу зэрэрихыхэр-рэр. Къыралогъагъ гъээзетым къыхиутынэу ригъэжъагъэр зэ-пимыгъэунэу. Ащыгъум гъээ-тым кыхъащтыгъэр Щэлшэ Каз-бек ыгу римыхыгъэ повесть мынэу «лаемрэ дахэмрэ» зыфилорэр ары.

Сироманэу «Бэджэхъ» зы-филорэм зыщытегушылэгъэхэ зэлүклэгъоу къуаджэу Хъаку-рынэхъаблэ щызэхъащэгъагъэм хэлэжъагъэхэм къауагъэхэр Щэлшэ Казбек зэхихынхэ фэ-ягъэ. Етлани ащ хэлэжъагъэ-хэр къуаджэм дэс тхылъеджэ къызэрыклогъэм язэкъуагъэп.

Шыпкъэ, джы тхылъеджэу щылэр маклэ хъугъэ. Анахъ тхэ-клошхохэми ятхыгъэхэм яджэу къэбгъотыщтыр бэп. Ныбжыклэ-хэр ары нэмылэмэ, сыд фэдэ тхылъи еджэхэрэп плэми хъуцт, телевизорым, компью-терым зылэклиубытагъэх. Етлани ащ кыхэхъожы адыгэ тха-клогъэм ятхылъхэр къуаджэхэм зэралъымылэсыхэрэр. Тхы-лыщэ тучан зыдэт ахэтыжъэл. Арышъ, сэ ситхылъеджэхэми къазэрэщыклогъэм гу лъысэ-тэ, ахэм афэгъэхыгъэу гъэ-зетым къатхыжырэ хъатэ щылэп. Арэу щытми, ситхылъ-хэм ямыджэхэуи сфэлэшъуцтэп. Ащ ишыхъатэу джыри зы щысэ къэсхыщт.

лофшлалэм сыщылэу теле-фоныр кытеуагъ. Трубкар къы-зисэлэтым, зымакъэ сышымы-гъозэ хъулыфыгъэ къыздэгъушы-лагъэр. «Пэнэшъу Сэфэр ары сызыфэягъэр» ылауагъ. Зэрэ-сэрыр зесэлэм, клэупчлэзэ си-телефон ерагъэу къызэригъо-тыгъэр кылыуагъ, илъэу сы-щигъэгъозагъ. Янэ ситхыгъэ-хэр лъэшэу ыгу рихыхъу,

тхылъ зыщылплэ ацлэ къыри-лауагъ зэджагъэхъу, ау адыгэ тхылъхъу ежъхэмклэ гъотыгъуае хъугъэхэр фязгъэхыхэмэ, янэ лъэшэу къысфэрэзэщтэу ары. Илъэу сэри фэзгъэцэклагъ. Ары, кытеуагъэм ыцли ыльэ-къуацли къэслагъэп. Хы Шлүцлэ лүшъом лүс шапсыгъэ къуаджэу Псэушхо цыклым щэпсэу, ыльэкъуацлэр Тхъагъушъ, ыцлэр Мэсхъуд.

Гъээзетым къаытхыми, салы-клэмэ сирассказхъу «Адыгэ макъэм» кыхъэхэрэр агу зэ-рэрихыхэрэр, къызэрежэхэрэр бэмэ къысало.

Щэлшэ Казбеки художествен-нэ тхыгъэхэр илэх. Ахэр дэтхъу тхылъхэр къыдигъэклыгъэх. Ау къызгурымылорэр нэмыклхэм атхыгъэхэм ащ фэдэу уасэ афишлыным фэкъулаим ежъ итхыгъэхэм яхылылагъэу гъэ-зетхэм къарыхъэу зыклэтымы-лъэгъурэр, тхылъеджэхэм къа-лоуи зыкызызэхэтымыхэрэр ары.

Критикым ынэшлү къыпщи-фэмэ, зи арыхэп уитхыгъэхэр «гениальнэ» зэрэхъуцтыр. Чы-плэ горэм нэбгырэ купышхоу тыщызэхэсэу, тхаклогъэр нахы-багъ, Казбек ынэшлү ащифи усэклүитлү яусэхэр «гениальнэ» хъугъэх. Хъау,сэ слорэп хэт итхыгъи угу рехымы ушымыт-хъунэу, ау а зыцлэ къырилогъэ усэклүитлүм а гуцылэр афэб-гъэшъошэным пэчыжъагъэх. Нэ-ужым Казбек есложыгъагъ чыплэу зэрытымклэ гуцылэу «гениальнэ» кыкылырэр ымы-шлэ фэдэу зэрэритэкъухъэрэм-клэ зыфэсакыжыи нэу.

Сэ ситхыгъэхэм дэуу къазэ-рэгъушылагъэмклэ Щэлшэ Каз-бек дао фэсшырэл. Ежъ ауштэу япллы. Ар къыдэсплытэзэ, си-тхыгъэхэм афэгъэхыгъэ тхыгъэ инэу «Адыгэ макъэм» къыри-гъэхъагъэр къызэриухэрэм дез-гъаштэзэ, сэри мыщ фэдэ гуцы-лэхэмклэ къэсыухын. Щэлшэ Каз-бек шлэныгъэлэжъ ин. Художе-ственнэ тхыгъэхэм язэхэфынклэ, уасэ афэшлыгъэнымклэ лофшлэ-гъэу илэр бэдэд. Ар къыщи-сэлоу, «Сикъоджэгъу сы-рэгъушхо» шъхъэу илэу тхыгъэ гъээзетым къызгъахъэуи хъугъэ. «Шлү зыгу къысфилъ» къоджэ-гъоу Казбек къысфылчлэжышъ, инэу «сыфэраз». Сэри згъэцлы-клунэу сызэрэфэмыгъэр къыгу-рылонэу сыщэгъуы.

ПЭНЭШЪУ Сэфэр.

Хъэшхъуанэкъохъу Нурыетрэ Юсыфрэ сабых зэдагъотыгъ, зэдэплугъ. Ахэр гъэсагъэхъу, хъалэлхъу къагъэтэджынхэ алъэкылъ.

— Къуаджэу Нэшъукъуае щыпсэу-рэ Шашлэмэ сырапхъу, — къелуатэ Нурыет. — Унэгъо зэгъуыло сыкыхъу-хъаныр синасып кыхыгъэп. Сэры-рэ сшынахыклэу Майоррэ тырилэу тятэ нэмыкл бзылфыгъэ зыфигъэзэгъагъ.

Насыпышлоу зельытэжы

«Ны». А гуцылэм ыльапсэ чыжъэу макло. Гупшысэ куоу хэлъым укьегъэфабэ. Сыд фэдабзэкклэ къэлауагъэми, ащ шүлэгъуныгъэ шъабэу пхырыщыгъэр зэхэошлэ. Ным имэхъанэ кыхагъэщызэ, ащ и Мафэ зэрэдунаеу щыхагъэунэфыкы.

Сянэу Мылуминэ изакъоу тыкыгъэ-тэджын ыльэкылъ.

Нурыет ятэ иунагъо луигъэзыкли нэмыкл бзылфыгъэ зызэрэфигъэ-загъэмклэ лъэшэу клэгъожыгъагъ, ау Мылуминэ фигъэгъугъэп. Сыд фэди-зэу къелъэлужыгъэккли ыгу ащ зы-фигъэзэжыгъэп.

1956-рэ илътэсым Джэджэхъаблэ щыпсэурэ Хъэшхъуанэкъо Юсыфрэ Нурыетрэ псэогъу зэфэхъугъэх. Ныб-жыкылитлоу зэрихылапгъэхэм лъытэ-ныгъэ зэфырылэу, янахыжхэр агъэ-лъаплэзэ илътэс 50-рэ зэдэпсэгъэх.

— Илътэс 30-рэ сугуащэ сиклэрысыгъ,

— къелуатэ Нурыет. — Апэрэ лъэ-бэкъоу мыщ къысидзагъэм къыщегъэ-жъагъэу сырипшъашъэм фэдэу шлү силъэгъугъ. Мытэрэз горэ къысхэфагъэ-ми къысиложыгъ, гъогу занклэ сы-рыклымэ сыфигъэсагъ.

Нурыет игуащэ илэпылэгъоу унэгъо дахэ ышлагъ. Сабыйхэр ащ ылыгъхэзэ нысэр лофшлалэм ыгъаклоштыгъэ. Илътэс 10-рэ сымэдджэщым бзылфыгъэр шы-лэжъагъ, етланэ тутыныр къэзыгъэклы-рэмэ ахэтэу лоф ышлагъ.

— Сищылэныгъэкклэ къын слъэгъугъэу слон слъэкылъщтэп, — къелуатэ Нуры-ет. — Зэгъурылоныгъэ тиунагъо илътэу

тыпсэгъу. Ау чыплэ къын сифэуи кыхэкылъ. Сиклалэу Аскэр дзэм къулыкъу щыхыи нэу Афганистан ащэ-гъагъ. А лъэхъаным ащ зэо зэпэу-цужь илыгъ. Аскэр къулыкъу ыхы-зэ къаулагъ.

Ныр иклалэ фэгумэкклэу, икъэбар зэригъашлэ шлоигъоу къэгъулагъ. Лофыр зытетыр ишъхъэгъусэ къыралыуагъ, ау ным зыгорэ зэрэмытэрэзыр ыгуклэ псынклэу кыгурылауагъ. Юсыфрэ Ну-рыетрэ яклалэ дэжъ сымэдджэщым клогагъэх. Исабий ынитлүклэ зельэгъум, ным нахъ зыкышлэжыгъ, къэрэхъа-тыжыгъ.

Адыгэ клалэм зэрифэшъуашъу, зыдэ-кыгъэ къуаджэм ыцлэ дахэкклэ Аскэр ыгъэлугъ. Дзэм кызыхэкыжыым, «За отвагу» зыфилорэ бгъэхалъхэр хэлъэу ащ кыгъэзэжыгъ. Непэ Нурыет иса-бийхэм унэгъо зырыз ял, ахэр зэгъу-рылохъу, яклалэхэм ашъхъагъ итхъу зэрэпсэхуэрэр зыльэгъурэ бзылфыгъэм гуахъо хегъуатэ. Къорэлъф-пхъорэлъфэу илэхэм къаклэхъухъэгъэ сабийхэр ягъу-сэхъу, унэгъо лужьур кызызэхыхъэкклэ, чэф макъэу ишагу дэлүкыларэр дунэе мылькум ыуасэу кышэхъу. Ным, ныжыым ар инасып.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

ТИЗЭУКІЭГЪУ ГЪЭШІЭГЪОНХЭР

Гур зыфэузырэм фэусэ

Адыгъ Республикэм и Къэралыгъо филармоние тыгъэгъазэм и 2-м шыклогъэ пчыхъэзэхыхъу Нэгъэплъэ Аскэрбий фэгъэхыгъэр лъэпкъ искусствэм итарихъ шлуклэ кыхэнэжышт. Иофшлэкшлэу зылъапсэ пытагъэм гупшысэу уигъэшлэр лъэпкъ шлэжым кыпкырэклэ, уапэклэ уегъаплъэ.

Кинорежиссерэу, фильмхэм язэхэщаклоу Нэгъэплъэ Аскэрбий юбилей фэгъэхыгъэ зэхыхъэм Урысыем ишолъырхэм, Іэкълэ хэгъэгумэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэр, искусствэр зышлогъэшлэгъонхэр хэлэжыгъэх. Адыгъ Республикэм изаслуженнэ артисткэу Афэшлэгъо Фаинэ зэхыхъэр зерицэзэ пэублэ гушы-Іэклэ кызылуи, А. Нэгъаплъэм итворчествэ кытегушылагъ. Адыгеим культурэмклэ иминистрэу Къулэ Мыхъамэт пчэгум кызехъэм, юбиларым илофшлагъэ осэ ин ритыгъ. Ащ зэрэхигъэунэфыкыгъэу, адыгэмэ тарихъ гогоу къаклугъэр шыпкъагъэ хэлъэу Нэгъэплъэ Аскэрбий зэклэми апэу кинофильмхэмклэ кылотэн, дунаим щаригъэшлэн ылъэкыгъ. Фильм пэпчъ еклэлэклэ хэхыгъэ фишлызэ, адыгэхэр нэмык лъэпкъхэм ахэмыткыхъэхэу зэрэпсэухэрэр А. Нэгъаплъэм илофшлагъэхэм ахытегъэлагъэ. М. Къулэ юбиларым фэгъушлэу, Адыгъ Республикэм культурэмклэ и Министрствэ имедалэу Теуцожь Цыгъо ыцлэклэ шытыр фигъэшшошагъ.

Къэбэртэе-Бэлъкъарым иреспубликэ гъэзетэу «Адыгъ псалъэм» иредатор шхъалэу Хъэшлүцлэ Мухъэмэд, Адыгъ Республикэм итхаклохэм я Союз итхаматэу Мэцбэшлэ Исхъакъ, нэмыкхэри А. Нэгъаплъэм ипчыхъэзэхыхъэ кышыгушылагъэх.

Псэм нахъ лъаплэ шылэп. Ар цыфым кызырэгъурылорэ шыклар Нэгъэплъэ Аскэрбий илофшлагъэ хэолъагъо. Мэцбэшлэ Исхъакъ кызырэгъуагъэу, тыккызэплъэкыжымэ, тлэгъурэр гууз. Адыгъгур А. Нэгъаплъэм ил, лъэпкъым кыфытео. Ллэкъо дахэ кыхэкыгъ, янэрэ ятэрэ плуныгъэ дэгъу кыратыгъ. Угу зыфэмыузырэм уфэтхэн плъэкышта? Ар упчлэ шхъаф.

Фильмэу адыгъ бзылфыгъэм фэгъэхыгъэм мызэу, мытлоу тыккытегушылэшт. Темыркъэнэ Юрэ, Михаил Шемякинэр (Къэрданэр), Юрий Каузе, Хъоткъо Самир, нэмыкхэм яеплъыкхэр тшлогъэшлэгъонх. Адыгъ бзылфыгъэр дунаим зэрэщыцлэрылорщысэ зэфэшхъафхэмклэ къалаутэ. Фильмым хэлэжыгъэу, журналистэу Даур Хъусен зэрилъытэрэмклэ, А. Нэгъаплъэм лъэпкъ искусствэм илэагълэхэм уафещэ. Адыгъ Республикэм шыцлэрыло бзылфыгъэхэм авторыр лупклэу къатегушылэ. Ансамблэу «Налмэсым» иартисткэу Бэрэдж Диан, Хъурмэ зэшлпхъухэр, Лъэпкъ театрем иартисткэхэу Нэхэе Мэрджанэтрэ Джымэ Заремэрэ, нэмыкхэм рольхэр къашых. Сурэтыш-модельерэу Стлэшъу Юрэ адыгъ шъуашэу ышлыгъэхэр артистхэм ащыгъых.

А. Нэгъаплъэр илофшлагъэ кышыуцуштэп, фильмэу ыгъэхъазырыштыр икыоу кытитылауагъэми, лъэпкъым тапэклэ зэрэфэлэжыштыр тэшлэ. Опсэу, Аскэрбий! Сурэтым итыр: **Хъэшлүцлэ Мухъэмэд зэхыхъэм кышцэгущылэ.**

ДЗЮДО

Клуачлэм къулайныгъэр игъус

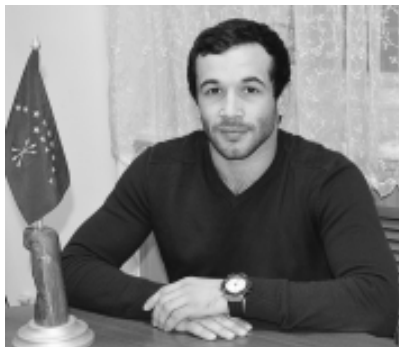
Дунаим и Кубок дзюдомклэ фэбанэхэзэ, шлухафтын шхъалэу Гран-прим икыдэхын фэгъэхыгъэ зэнэкъокъу Кыблэ Корейм шыклуагъ. Адыгъ Республикэм щаплугъэ бэнаклоу Ордэн Андзаур Урысыем ихэшыпкыгъэ командэ хэтэу иухъазырыныгъэ алырэгъум кышыгъэлъэгъуагъ.

Пшыжхъаблэ кышыхъугъэ Ордэн Андзаур килограмм 66-м нэс кызышчырэмэ янэкъокъугъ. Польшэм ыккы Китаим ябэнаклохэм апэрэ зэлуклэгъуитлур къашлуиыхыгъ. Ящэнэрэ зэлуклэгъоу Кыблэ Корейм спортсмен дырилэгъэм А. Ордэным теклоныгъэр кышыхыныу фэгъэхыгъэп. Бысымхэм ябэнакло алырэгъуми шыбысымын ылъэкыгъ...

Нарт шъаоу А. Ордэныр «зэрэлъэгъуагъэм» фэшл ыгу ыгъэклэдыгъэп. Зичэзыу зэлуклэгъур Бельгием спортсмен кышлуиыхыгъ. Ящэнэрэ чыплэм фэгъэхыгъэ зэлуклэгъур зыхыштыр къэшлэгъоагъ. Украинэм кыкыгъэ бэнаклор дунаим дзюдомклэ ичем-

пион, дунэе зэнэкъокъухэм гогогуищэ медальхэр къащыдихыгъэх. Ордэн Андзаур ащ ебгъапшэмэ, игъэхъагъэхэр нахъ маклэх. Тибатыр Урысыем ичемпион, Урысыем и Кубок кыфагъэшшошагъ. Европэм и Кубок икыдэхын фэгъэхыгъэ зэлуклэгъухэм тыжын медальыр къащыхыгъ. Дунаим и Кубок фэбанэзэ, Тюмень шыклогъэ зэнэкъокъум джэрэ медальыр кышыфагъэшшошагъ.

Зыгори зэфамыгъэклэуатэу, зэщымышынэхэу Украинэм спортсменэрэ А. Ордэнымрэ зэнэкъокъугъэх. Нарт клуачлэм къулайныгъэр игъусэу бэнэгъэ пшыжхъэблэ клалэм теклоныгъэр кыдихи, ящэнэрэ чыплэр кыфагъэшшошагъ.

А. Ордэным Мыекъуапэ кызыгъэзэхъым, тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгъ Хасэм» рагъэблаги, кышыфэгъушлуагъэх, нэпэеплэ шлухафтынхэр кышыфашыгъэх. Къуижэ Къэплъан, Лымыщэкъо Рэмэзан, Хэкужэ Адам, Цыклушъо Аслъан, нэмыкхэу Адыгъ Хасэм хэтхэм кызырэгъуагъэу, ащ фэдэ зэхыхъэхэр тапэкли зэхэщэтых. Адыгъ Республикэм, лъэпкъым ацлэ лъагъу спортышхом цызылэтыхэрэм ящытху алошт.

Адыгъ къэралыгъо университетым июридическэ факультет Ордэн Андзаур кыуухыгъ, физкультурэмрэ дзюдомрэклэ Институтым щеджэ. А. Ордэным кызырэгъуагъэу, Адыгъ Республикэм дзюдомклэ ихэшыпкыгъэ командэ зэлуклэгъу зэфэшхъафхэм зафегъэхъазыры. Тибэнаклохэм шэнышлэу зэрафэхъугъэу, гогоу зытэхъэхэклэ адыгъ быракъыр сыдигъуи зыдаштэ. Лъэпкъым ибыракъ агъэбыбатэзэ зэлуклэгъухэм ащэбанэх, хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кызыдакыккэ адыгъ быракъым ыцлэгъ члэтых нэпэеплэ сурэтхэр атырахых.

Нарт шъаоу А. Ордэныр иапэрэ тренерэу Нэджыкыо Руслъанэ, мы уахътэм итренер-клэзегъаджэу Беданэкъо Рэмэзанэ, иныбджэгъухэм афэраз. Игъэхъагъэхэм ахигъахъо шлоигъу. Опсэу, Андзаур, Тхэм уигухэлышлэхэр кыбдегъэхух.

Сурэтым итыр: **Ордэн Андзаур.**

САМБО

Г. Тотладзе ащыгъупшэрэп

СССР-м спортымклэ имастерэу, тренер-клэзегъаджэу Г. А. Тотладзе фэгъэхыгъэ шлэжэ зэнэкъокъу Краснодар шыклуагъ. Адыгъ Республикэм спорт еджаплэ щагъасэхэрэр зэлуклэгъухэм ахэлэжыгъэх, уащытхунэу зык-агъэлъэгъуагъ.

Тибэнаклохэу Джэндэрэ Рэмэзанрэ, кг 68-рэ, Джармэкъо Рус-

тамрэ, кг 100, купэу зыхэтхэм апэрэ чыплэхэр къащыдахыгъэх.

Ятлонэрэ чыплэхэр кызыфагъэшшошагъэхэр: Павлов Вячеслав, кг 62-рэ, Чэсэбий Абрек, кг 68-рэ, Мудрэнэ Казбек, кг 82-рэ. Ящэнэрэ чыплэхэр кыдэзыхыгъэхэр: Сайдрахмонов Му-

стафа, кг 68-рэ, Теуцожь Рус-там, кг 68-рэ, Пэнэшъу Андзаур, кг 90-рэ.

Тренерхэу Джармэкъо Нурбий, Хъэпэе Хъамидэ, Хъот Юныс, Мэрэтыкыо Шамсэт, Хъабэху Адам хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кыдэзыхыгъэ бэнаклохэр агъасэх.

Нэклубгор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

Зэхъышцагъэр ыккы кыдэзыгъэкырэ:

Адыгъ Республикэм лъэпкъ Иофхэмклэ, Іэкълэб къралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэлхыныгъэхэмклэ ыккы къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшыдэккыжы зыхырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыккы зэлхы-Іэсыккэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэларышлалэ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэккэмклэ пчъагъэр

4046

Индексхэр

52161

52162

Зак. 3260

Хэутыным узшыккытхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 Зышыккытхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор

шхъалэр

Дэргэ Тимур

Редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр

Мэщлэкъо

Сайд

Редактор шхъалэм игуадзэр — пшыдэккыжы зыхырэ секретарыр Хъурмэ Хъусен